

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ ГРАМАТИКИ ЗДОБУВАЧІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

USE OF TEST TASKS IN TEACHING OF ENGLISH GRAMMAR TO STUDENTS OF PEDAGOGICAL SPECIALITIES

У статті порушено питання застосування тестових завдань у навчання англійської мови здобувачів педагогічних спеціальностей. Провідною метою навчання іноземної мови в закладах освіти всіх рівнів є формування у здобувачів комунікативної компетентності, в основі якої полягають комунікативні вміння, що формуються на базі мовних знань і навичок. Ефективне іншомовне спілкування можливе за умови набуття комунікативної компетентності в усному і писемному мовленні на належному рівні. Однією з її складових є граматична компетентність, яка складається з граматичних знань (значень та форм), граматичних навичок (рецептивних та репродуктивних) та граматичної усвідомленості (здатності реєструвати й розпізнавати граматичні явища в усному та писемному мовленні, особливості та закономірності їх утворення і функціонування). Фокус уваги дослідження проблеми контролю окреслюється кількома факторами. По-перше, використання тестових завдань надає можливість здійснювати моніторинг ефективності технік і прийомів навчання. По-друге, надає викладачеві можливість визначати рівень сформованості граматичної компетентності здобувачів. По-третє, здобувачі можуть оцінювати власні успіхи та прогалини в розуміння функціонального аспекту граматичного явища та/або структури та її вживання в усному та писемному мовленні. По-четверте, такий спільний та діалогічний характер взаємодії викладача та здобувачів щодо опанування навчального матеріалу має позитивний вплив на остаточний результат, тобто якість навчання. Описано дидактичні принципи контролю знань, які вважаються вихідними теоретичними положеннями, згідно з якими має будуватися практична діяльність викладача та здобувачів та на підставі яких визначаються зміст контролю знань, їх методи та форми організації. У роботі визначено особливості тестових завдань з англійської граматики, їхньої структури; наведені приклади роботи з тестовими завданнями, зокрема ходу, послідовності та результату виконання; перелічено автентичні англійськомовні інтернет-ресурси необхідні для задля розвитку граматичної компетентності у здобувачів.

Ключові слова: тестові завдання, здобувачі, педагогічні спеціальності, граMATИКА

англійської мови, граматична компетентність.

The article highlights the issue of the use of test tasks in teaching of English language to students of pedagogical specialties. The main goal of learning a foreign language in educational institutions of all levels is the formation of students' communicative competence, which is based on communicative skills that are formed on the basis of language knowledge and skills. Effective foreign language communication is possible on the condition of acquiring communicative competence in oral and written speech at the appropriate level. One of its components is grammatical competence, which consists of grammatical knowledge (meanings and forms), grammatical skills (receptive and reproductive), grammatical awareness (the ability to register and recognize grammatical phenomena in oral and written speech, features and patterns of their formation and functioning). The focus of research on the problem of control is determined by several factors. First, the use of test tasks provides an opportunity to monitor the effectiveness of teaching techniques and methods. Secondly, it gives the teacher the opportunity to determine the level of formation of grammatical competence of students. Third, students can assess their own successes and gaps in understanding the functional aspect of a grammatical phenomenon and/or structure and its use in oral and written speech. Fourthly, such a joint and dialogic nature of the interaction between the teacher and students regarding the mastery of the educational material has a positive effect on the final result, that is, the quality of education. The didactic principles of knowledge control are described, which are considered the initial theoretical provisions, according to which the practical activity of the teacher and students should be built, and on the basis of which the content of knowledge control, their methods and forms of organization are determined. The article defines the features of test tasks on English grammar, their structure; examples of work with test tasks are given, in particular the progress, sequence and result of realisation; necessary authentic English-language Internet resources are given for the development of grammatical competence of students.

Key words: test tasks, students, pedagogical specialties, English grammar, grammatical competence.

УДК 811.111'367.625
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.2.14>

Стрига Е.В.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри західних і східних мов та методики їх навчання
Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасне суспільство вказує на запит у висококваліфікованих фахівцях, які володіють іноземними мовами як засобом спілкування у різних галузях життєдіяльності людини. Головною метою навчання іноземної мови в закладах освіти усіх рівнів є формування у здобувачів комунікативної компетентності, в основі якої полягають комунікативні вміння, що формуються на базі мовних

знань і навичок. Ефективне іншомовне спілкування можливе за умови набуття комунікативної компетентності в усному і писемному мовленні на належному рівні. Оскільки йдеться про іншомовне спілкування, то в цьому контексті вважаємо за потрібне акцентувати на іншомовній комунікативній компетентності, яка відома своєю багатомпонентністю, і в основному виокремлюють такі її складові, як-от: лінгвістичну, соціолінгвістичну

та прагматичну. Лінгвістична складова охоплює фонетичний, лексичний та граматичний обсяг мови. У статті наголошуємо на граматичній компетентності, оскільки її сформованість суттєво впливає на якість іншомовної комунікації, стає невід'ємною складовою всіх навчальних ситуацій у процесі вивчення іноземної мови, адже грамотне застосування різноманітних граматичних конструкцій необхідне для повноцінного спілкування як у усній, так і письмовій формах. Граматична компетентність у загальному сенсі розглядається як здатність людини правильно продукувати усні та письмові висловлювання відповідно до граматичних правил і розуміти граматику структур, що використовуються в мові іншими особами. Граматична компетентність вбачає граматичні знання (значення та форми), граматичні навички (рецептивні та репродуктивні) та граматичну усвідомленість (здатність реєструвати й розпізнавати граматичні явища в усному та писемному мовленні, особливості та закономірності їх утворення і функціонування) [4, с. 100].

Відомо, що підготовка здобувачів педагогічних спеціальностей убачає не тільки застосування різних методів у навчанні, але й потребує контролю цієї діяльності. Начасність фокусу уваги дослідження проблеми контролю окреслюється кількома факторами. Так, використання тестових завдань надає можливість здійснювати моніторинг ефективності технік і прийомів навчання. Також це надає викладачеві можливість визначати рівень сформованості граматичної компетентності здобувачів. По-третє, здобувачі можуть оцінювати власні успіхи та прогалини в розуміння функціонального аспекту граматичного явища та/або структури та її вживання в усному та писемному мовленні. По-четверте, такий спільний та діалогічний характер взаємодії викладача та здобувачів щодо опанування навчального матеріалу має позитивний вплив на остаточний результат, тобто якість навчання.

Отже, контроль якості навчання та його результатів набуває методичного характеру, а відтак націлений на вдосконалення цього процесу й системи освіти в цілому. Питання застосування тестових завдань у навчанні англійської граматики здобувачів педагогічних спеціальностей є актуальне оскільки грамотне англійське мовлення в різноманітних ситуаціях реального життя є кінцевою метою в їхній фаховій підготовці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що контроль знань здобувачів – це невід'ємна та важлива компонента освітнього процесу. Це відображено у роботах таких вчених та методистів, як Гарматюк Н., Марценюк В., Довгополової Я., Квасової О., Ніколаєвої С., Савенко Т., Фіцули М. та інших. У межах досліджуваної проблеми розрізняють тестові завдання

на стандартизовані та нестандартизовані, різними за тематикою, змістовим наповненням, структурою та форматом [1, 2, 3, 5, 6, 7]. Головною метою перевірки результативності навчання (контроль знань, умінь та навичок) – це забезпечення ефективності шляхом приведення в систему знань, умінь, навичок здобувачів, самостійного застосування отриманих знань на практиці, стимулювання навчальної діяльності здобувачів, формування у них прагнення до самоосвіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте методичне забезпечення процесу формування та розвитку граматичної компетентності здобувачів педагогічних спеціальностей як складової лінгвістичної компетентності є актуальним задля підвищення рівня іншомовної комунікативної компетентності. У контексті цієї роботи пропонується звернутися змістового наповнення поняття «граматична компетентність здобувачів педагогічних спеціальностей», аналізу різних видів тестових завдань, їх ефективності на у навчанні англійської граматики на практиці, шляхів покращення результатів успішності здобувачів з відповідних фахових дисциплін.

Відтак **мета статті** постає у розгляді типології тестових вправ, що застосовують в освітньому процесі, зокрема тестові завдання; визначенні особливостей тестових завдань з англійської граматики, їхньої структури; описі методики роботи з тестовими завданнями, зокрема ходу, послідовності та результату виконання.

Виклад основного матеріалу. Основні положення підготовки здобувачів спеціальності 014 «Середня освіта» за спеціалізаціями викладені у відповідній освітньо-професійній програмі, де серед переліку дисциплін можна знайти такі англійські фахові дисципліни, як-от: «Практичний курс англійської мови», «Практика усного та писемного мовлення (англійська мова)», «Практична граматики (англійська мова)» та ін.

Виокремимо дисципліну «Практична граматики (англійська мова)» як таку, що вбачає набуття практичних умінь та навичок з граматики сучасної англійської мови. Це є необхідною передумовою здійснення адекватної в мовному відношенні англійської комунікації; формування здатності користуватися граматичними ресурсами англійської мови та розвитку умінь пояснювати граматичні явища учням. Унаслідок вивчення означеної навчальної дисципліни здобувачі мають знати:

- граматичну систему мови і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності;
- основні закономірності користування граматичними ресурсами мови;
- правила вживання іменників, артиклів, займенників, числівників, прикметників та прислівників в сучасній англійській мові, їхні граматичні категорії та класи;

– правила утворення та вживання видо-часових форм дієслова в сучасній англійській мові;

– модальні дієслова: утворення, вживання, використання сталих зворотів з ними;

– правила утворення та вживання форм умовного способу дієслова в сучасній англійській мові;

– неособові форми дієслова: утворення, вживання, використання сталих зворотів з ними;

– типи простих та складних речень в сучасній англійській мові, синтаксичні функції та форми вираження членів речення.

Також здобувачі мають уміти:

– організовувати процес свого навчання й самоосвіти;

– аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють;

– здійснювати письмову комунікацію українською та англійською мовами на основі знання етно- й соціопсихологічних норм та моделей комунікативної поведінки;

– застосовувати граматичні структури та розміщувати слова у правильному порядку, необхідні для оформлення думки;

– оформлювати речення з обраною граматичною структурою, що означає вибір необхідних граматичних флексій;

– застосовувати знання англійської граматики у практичних ситуаціях.

– Означені очікувані результати зі знань й умінь здобувачів будуть досягнені у разі дотримання дидактичних принципів при організації занять, а також у коректному контролі набутих знань [1, с. 17].

Варто навести положення Фіцули М. про дидактичні принципи контролю знань – це вихідні теоретичні положення, згідно з якими має будуватися практична діяльність викладача та здобувачів та на підставі яких визначаються зміст контролю знань, їх методи та форми організації. Серед них є такі:

– принцип індивідуального характеру перевірки та оцінки знань здобувачів передбачає індивідуальну роботу викладача з кожним здобувачем, його індивідуальні особливості;

– принцип систематичності та системності перевірки та оцінки знань впливає на здійснення контролю протягом усього періоду навчання здобувача у ЗВО;

– принцип тематичності стосується всіх ланок перевірки та передбачає оцінку навчальної діяльності здобувачів за семестр або навчальний рік та з кожної теми;

– принцип диференційованої оцінки успішності навчання здобувачів передбачає здійснення оцінки успішності на основі різнорівневого підходу;

– принцип єдності вимог викладачів до здобувачів передбачає облік кафедрами та викладачами діючих загальнодержавних стандартів;

– принцип об'єктивності – це систематичний аналіз результатів міжсесійного контролю та показників успішності за єдиними критеріями з метою своєчасного здійснення заходів для покращення організації та утримання навчально-виховного процесу, підвищення ефективності та якості аудиторних та самостійних занять;

– принцип гласності передбачає доведення результатів контролю до здобувача [7].

Означені принципи є основоположними та актуальними, оскільки перевірка й оцінка знань є проблемою теорії і практики навчання: форми можуть бути змінені, але сутність полягає у якості засвоєння навчального матеріалу.

Звернемося до опису основних видів тестових завдань з навчання англійської граматики. За Ніколаєвою С. ефективними можна вважати завдання перехресного вибору (matching), альтернативного вибору (true/false choices), множинного вибору (multiple-choice) та завдання на внутрішньомовне перефразування [5, с. 242].

Квасова О. наполягає на трифазній структурі таких завдань: воно містить завдання або інструкцію, виконання завдання відбувається з певним мовним та/або мовленнєвим матеріалом, контроль виконання вправи здійснюється викладачем або проводиться самоконтроль за ключем [3, с. 23].

Савенко Т. розглядає тестове завдання саме як вид вправи для формування й розвитку граматичних навичок, визначає складові тестового завдання, які не відрізняються від компонентів вправи, та вказує на інший хід виконання такого завдання [6, с. 730].

У цілому такий хід вважаємо загальноприйнятним, але зауважимо на ланках виконання тестового завдання та деталізуємо дії викладача та здобувачів.

1. Проведення інструктажу виконання завдань тестового характеру.

2. Ознайомлення із критеріями оцінювання тестових завдань.

3. Індивідуальне виконання тестового завдання.

4. Перевірка виконаного завдання викладачем та/або самостійна перевірка (за наданим ключем).

5. Пояснення правильних та/або неправильних відповідей.

6. Наведення прикладів (паралельних чи схожих, протилежних, нетипових тощо) уживання граматичного явища/структури.

Таким чином, хід виконання тестових завдань об'єднується у три блоки: тестові завдання (окремі та/або у спеціальному зошиті, колажі тощо); процедура проведення (тестування) та обробка результатів.

У своїй роботі використовуємо та пропонуємо для подальшого використання автентичні англійські джерела, як-от: <http://English Level>

Tests – English Tests Online, <https://learnenglish.britishcouncil.org/>, <https://www.cambridgeenglish.org/>, <https://www.examenglish.com/>, <https://www.learn-english-today.com/index.html> та інші.

Так, розглянемо вживання прикметників та прислівників в англійській мові. Для наочності наведемо такі приклади.

Choose the adjective, which best fits the gap:

Just look at him sit there all by himself. He looks terribly _____.

- A) happily
- B) unhappily
- C) lonely
- D) angrily
- E) sadly

Як бачимо, завдання вимагає вибір тільки однієї опції, яка підходить змістовно. Граматично підходять усі варіанти, але відповіддю буде опція C lonely, оскільки людина сидить одна на самоті.

Цікавим постає наступний приклад.

Choose the option, which best fits the gap:

She looked _____ to me. She looked at me _____.

- A) unhappily / hungry
- B) hungry / unhappy
- C) silly / silly
- D) happy / happy
- E) angry / angrily

Завдання вимагає однієї правильно обраної опції, тут відбувається перевірка знань здобувачів з правила вживання прикметників та прислівників у реченні. Граматично підходить лише варіант E angry / angrily, що й буде правильною відповіддю. Такі тестові завдання радимо складати до 7–8 через обмеження в часі.

Matching або перехресний вибір передбачає те, що здобувачі мають вибрати необхідну за значенням форму дієслова, щоб заповнити пропуск у реченні.

Choose the option which best fits the gap:

1	Did you really say that? You _____ out of your mind!	A	you are
2	What a clever girl _____!	B	enough seats
3	There weren't _____ for everyone to sit down.	C	must have been

Час виконання обмежено, радимо дібрати до 10 речень, викладач оголошує правильну/неправильну відповідь, здобувачам необхідно пояснити свій вибір.

Вартують уваги завдання на внутрішньомовне перефразування (немовленнєві) та на завершення висловлювання та/або реагування (мовленнєві). Такого роду завдання можуть використовуватися як звичайно тренувальні й перевіряються фронтально. Перші сприяють набуттю автоматизмів та розвитку стійких і гнучких навичок, другі розвивають монологічні та діалогічні вміння здобувачів.

Продемонструємо на прикладах хід виконання немовленнєвих завдань.

Read the sentences and choose the one, which is close to it in meaning.

It's recommendable that students attend classes regularly.

- a) Students must attend classes regularly.
- b) Students have to attend classes regularly.
- c) Students should attend classes regularly.

Викладачу рекомендовано перевіряти виконання завдання фронтально, після визначення правильної відповіді здобувачі мають пояснити значення вихідного й обраного речення, зважаючи значення модального дієслова.

Щодо тестового завдання перехресного вибору, то його подають у такому вигляді.

Read the sentences and match them with the meaning they express.

1	He might be writing it now.	a	insistence
2	My parents insisted that we should have dinner with them.	b	repeated action in the past
3	We would always go to the seaside for our holidays.	c	supposition

Такі тестові завдання перехресного вибору варто вводити для опрацювання теми з вживання модальних дієслів в англійській мові; перевіряти фронтально, вислухати аргументацію здобувачів та запропонувати їм навести власні приклади для закріплення розуміння нюансів наведеного зразка.

Задля відтворення діалогічної єдності пропонуються наступні завдання.

Read parts of the conversation and respond to the utterances:

My companion on the journey was an army officer in his mid-thirties.

Possible responds:

- a) Oh, he is so young!
- b) I'm sure I wouldn't go to the sea.
- c) Could I have another cup of tea?

Здобувачі із цікавістю коментують відповіді інших, оскільки оцінюючи сторонні реакції, підтверджується автоматизм навички вживати модальні слова.

На продуктивному рівні здобувачі демонструють сформовані уміння реагувати, говорити чи відтворювати письмово (усне та писемне мовлення) реакції на сказане або виконувати перефразування. Усно виконувати такі завдання пропонується в парах чи малих групах, потім викладач коментує правильність/неправильність відповідей/реакцій. Для письмової перевірки надається діагностичний тест щодо виявлення помилок та подальших шляхів вирішення подолання проблем.

Завдання може звучати так.

Rephrase the sentences using model verbs to match the meaning of the initial sentence.

She doesn't think she didn't tell you the details how to do it. – She could have explained us how to do this work.

У першому реченні йдеться про недовіру, тож у відповіді/реакції це підтверджується вживанням модального дієслова could+перфектний інфінітив, оскільки йдеться про дію в минулому.

Наданий стислий огляд порядку виконання тестових завдань з контролю знань здобувачів педагогічних спеціальностей з англійської граматики пропонується для аудиторної та самостійної роботи з подальшим включенням до підсумкового тематичного та/або змістового тесту.

Висновки. Застосування тестових завдань з навчання англійської мови є невід'ємним компонентом освітнього процесу і націлене підвищення рівня іншомовної комунікативної компетентності здобувачів педагогічних спеціальностей. У наступних положеннях надамо цьому підтвердження.

1. Тестові завдання мають зміст, цілісність, структуру, хід виконання.

2. Викладач має дотримуватися дидактичних принципів контролю знань здобувачів задля об'єктивності та ефективності навчання.

3. Розроблені тестові завдання націлені на економію навчального часу (аудиторна та самостійна робота).

4. Розроблений хід виконання тестових завдань представлений у формі алгоритму, що відображає послідовність указівок на виконання дій, спрямованих на розв'язування завдань, відтак на правильне вирішення.

5. Виконання тестових завдань перехресного вибору (matching), альтернативного вибору (true/false choices), множинного вибору (multiple-choice), завдань на внутрішньомовне перефразування та ін. стають підґрунтям для складання стандартизованих тестів з англійської мови, як-от: TOEFL (Testing of English as a Foreign Language, USA);

PET (Preliminary English Test); FCE (First Certificate in English) та інших.

6. У підготовці здобувачів педагогічних спеціальностей рекомендуємо використовувати перевірені автентичні англійськомовні інтернет-ресурси, що наведені у статті, задля набуття граматичної компетентності.

7. У подальшому перспективу дослідження вбачаємо у вдосконаленні тестових завдань та критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів із граматики англійської мови.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гарматюк Н. Д., Марценюк В. П. Особливості застосування тестового контролю при вивченні іноземної мови у вищих навчальних закладах. *Медична освіта*. 2013. № 3. С. 17–24.

2. Довгополова Я. В. Впровадження тестової методики в процес навчання у вищих навчальних закладах. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. Харків. 2011. № 972. Вип. 67. С. 100–127.

3. Квасова О. Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь: навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2009. 119 с.

4. Мірошник І. В. Поняття іншомовної граматичної компетентності та особливості її реалізації в початковій школі. *Young Scientist*. № 2.1 (54.1). February, 2018. С. 99–103.

5. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2008. 285 с.

6. Савенко Т. Застосування тестових завдань у навчанні граматики студентів мовного факультету. *Наукові записки. Випуск 187. Серія: Філологічні науки*. 2020. С. 729–734.

7. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. 3-тє вид., перероб. і доп. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 232 с.